

Аспірант кафедри мов і методики їх викладання,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
(м. Чернігів, Україна) E-mail: leonardodavinci7@ukr.net

САКРАЛЬНЕ ХРИСТІЯНСЬКЕ МИСТЕЦТВО ТА ПРАКТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАНЯТТЯ З ЖИВОПИСУ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті проаналізовано роль та значення сакрального християнського мистецтва як невід'ємної складової духовного та естетичного розвитку особистості майбутнього педагога.

Уперше в наукових розвідках досліджуються вплив творчості художника Едуарда Красного та Субботенко Іллі на духовний та естетичний розвиток особистості в контексті професійної підготовки майбутнього педагога.

Закцентовано увагу на значенні християнського сакрального мистецтва в сучасних надскладних умовах організації навчального процесу.

Висвітлено певні практичні аспекти реалізації творчого потенціалу особистості учнів. Виокремлено деякі шляхи творчого розвитку учнів за допомогою творів сакрального живопису. Спрямовано увагу на важливість впровадження в освітній простір творів сакрального християнського мистецтва. Спрямовано увагу на важливість християнського виховання та естетичного розвитку особистості в умовах сьогодення на основі філософських студій пана Андрія Царенка.

Мета роботи – дослідити вплив творів сакрального християнського мистецтва, зокрема образотворчого, на рівень духовного та естетичного розвитку особистості. Розкрити сутнісні аспекти синергії образотворчого та музичного мистецтва в контексті підготовки майбутніх вчителів початкової школи.

Методологічною основою дослідження є положення теорії пізнання; культурологічний підхід до розгляду мистецтва.

Наукова новизна полягає в тому, що вперше досліджується вплив творів сакрального християнського мистецтва духовний та естетичний розвиток особистості в контексті професійної підготовки майбутнього педагога.

Висновки. Твори християнського сакрального мистецтва гармонійно впливають на особистість, формують систему християнських цінностей, сприяють гармонізації внутрішнього світу особистості. Практичні аспекти впровадження творів сакрального християнського мистецтва в навчально-педагогічний простір вишів України потребує ретельної організації в надскладних умовах. У наших подальших наукових розвідках вважаємо за необхідне приділити важливу увагу сутнісним аспектам негативного та позитивного впливу сучасного візуального простору на формування естетичного світогляду особистості.

Ключові слова: сакральне християнське мистецтво, професійна підготовка вчителя початкової школи, творчість.

Постановка проблеми. Актуальність роботи. Актуальність обраної теми щодо впровадження творів сакрального християнського образотворчого мистецтва в освітній простір школи зумовлена недостатнім дослідженням проблеми особливо в контексті власного творчого досвіду. Виникає необхідність в реальних практично важливих рекомендаціях для майбутніх педагогів стосовно організації естетичної взаємодії на уроках образотворчого мистецтва.

У контексті нашого дослідження на базі Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка у 2022 році був проведений майстер клас з використанням творів сакрального мистецтва до якого були залучені учні початкової школи. Майстер клас був спрямований на арт-реабілітацію в контексті подолання колективної травми в умовах стресу. Назва Майстер-класу «Таємниці підводного царства» розкриває змістову наповненість та важливість розуміння сутнісних аспектів практичної реалізації творчого потенціалу особистості в умовах невизначеності та стресу.

Сьогодення вимагає посиленої уваги до синтезу мистецтв в контексті професійної підготовки майбутніх педагогів. Синергія музики та образотворчого мистецтва сприяє створенню учнями під певну музично композицію, малюнку, який відображає внутрішній стан дитини. Таке поєднання музики та живопису сприяє гармонізації внутрішнього стану дитини, сприяє розширенню її світогляду та розвиває художнє мислення особистості.

Під майже щоденні звуки сирен в дітей зростає знервованість, підвищується тривожність, що в загальному негативно впливає на рівень творчої активності особистості. Тому виникає необхідність

якісної творчої комунікації педагога та учнів. Арт-терапія в нашому розумінні це не тільки лікування за допомогою мистецтва, це також вплив мистецтва на майбутнє особистості.

Мистецтво як рушій культурного прогресу ставить перед свідомим дослідником певні питання, зокрема ці питання пов'язані з практичною реалізацією творчої активності педагога для підвищення естетичної культури учнів.

Як налагодити якісну творчу взаємодію педагога та учнів в контексті сьогоденної важкої реальності? Як через мистецтво виробити в учнів стійку систему естетичних цінностей? Цінностей які сприяють формуванню естетичного світогляду й відповідно творчого погляду на вирішення життєво важливих завдань. Що найголовніше в занятті з образотворчого мистецтва?

Чому педагоги повинні вчити молодь? Яка їхня місія? У чому взагалі сенс навчання? Адже коли ми зводимо зміст навчання до накопичення знань, така метода не дасть гарних результатів. Дитина повинна практично навчитися втілювати свій творчий потенціал.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз наукової літератури в контексті нашого дослідження свідчить про обмежену наявність наукових студій в напрямку впровадження творів сакрального християнського мистецтва в освітній простір закладів вищої освіти. У контексті нашого дослідження вважаємо необхідним звернутися до естетичних студій та досліджень Олени Поліщук, яка у своїй монографії «Художнє мислення: естетико-культурологічний дискурс» аналізує сутнісні аспекти феномену художнього мислення в історичній ретроспективі, висвітлює важливі складові синергії художнього мислення та творчості, зокрема наголошуючи на художній антиципації. Також важлива увага в нашому скромному науковому екскурсі приділена дослідженням сучасного науковця пана Андрія Царенка. Пані Олена Поліщук у своїй монографії зазначає, що «*митець...своєрідний провідник вищої досконалості у недосконалий земний світ*» [2, 7]. Майбутній педагог повинен глибоко усвідомлювати всю важливість та необхідність своєї професійної діяльності для майбутнього естетичного та духовного розвитку своїх учнів. Науковець Андрій Царенок слушно підкреслює, що «*...належне моральне виховання дитини, привчання її до скромності та миротворчості дійсно постає дієюю «вакцинацією» проти звірства. Батьківські настанови, гідний освітньо-виховний процес у навчальних закладах, мудре слово проповідника – все це не може не принести благих плодів у майбутньому. Хиби ж виховання здатні породити монстрів...*» [3, 102].

У Приповідях Соломона в 22 розділі шостому вірші ми читаємо: «*наставляй дитину на добру путь, і коли вона стане дорослою – не зверне з неї*» [1, 517]. Саме за допомогою образотворчого християнського мистецтва мудрий педагог може наставляти дитину на добру путь, візуально надаючи підтвердження проголошеним істинам.

Мета роботи – дослідити вплив творів сакрального християнського мистецтва, зокрема образотворчого, на рівень духовного та естетичного розвитку особистості. Розкрити сутнісні аспекти синергії образотворчого та музичного мистецтва в контексті підготовки майбутніх вчителів початкової школи.

Методологічною основою дослідження є положення теорії пізнання; культурологічний підхід до розгляду мистецтва.

Наукова новизна полягає в тому, що вперше досліджується вплив творів сакрального християнського мистецтва духовний та естетичний розвиток особистості в контексті професійної підготовки майбутнього педагога.

Результати дослідження. Творчість впливає на світовідчуття та світосприйняття учнів. Формування думок залежить від рівня естетичної культури особистості. Описуючи представлений вище майстер клас, можемо зробити певні висновки. Учні початкової школи потребують творчого розвитку, вони потребують справжніх спеціалістів практиків. Дуже прикро коли працювати та творчі студенти, які закінчили педагогічні спеціальності не мають можливості працювати у закладі вищої освіти. Цю ситуацію потрібно змінювати, надавати можливість випускникам читати практичні курси з розвитку творчого потенціалу особистості, тим паче тим випускникам, які мають безпосередній практичний досвід роботи з учнями в царині образотворчого мистецтва. Спеціалісти практики, практики аспіранти повинні цінуватися системою вищої освіти на належному рівні. Насправді творчих людей які закінчили магістратуру, аспірантуру та мають естетичний досвід взаємодії з учнями, насправді таких фахівців дуже мало. Фахівців, які не просто відпрацюють поставлені завдання, а фахівців, які прагнуть довести до свідомості наукової спільноти всю важливість розширення можливостей для молодих спеціалістів в галузі початкової та вищої освіти. Важливості саме не для вузького розуміння – отримати роботу, можливість для майбутнього, для світлого творчого майбутнього.

Діти під час проведення майстер класу були зацікавлені постановкою завдань та формою самого заняття. Оскільки важливий не тільки зміст, важлива сутність, важлива змістова наповненість. Висвітлюючи певні ідеї, певні сентенції ми не претендуємо на якусь унікальну неповторність, ми бажаємо поділитися живим досвідом переживання мистецтва. Взагалі той чи інший науковець прагне до своєрідної унікальності висвітлених ним думок, але світлі думки дає Господь. Тому коли уважний читач нашого скромного наукового екскурсу буде знаходити відповідь у своєму серці на поставлені питання, це буде підтвердженням істинності викладених нами думок. І ще раз хочемо наголосити, що глибока думка є дарунком Божим, який ми не маємо права приписувати собі, вся справжня мудрість від Бога.

Творчість видатних педагогів та художників сучасності Едуарда Красного, Романа та Євгена Силків, Володимира Михайлюка, Володимира Ємця, Віри Жлудько та їх учнів і студентів підтверджує важливість поєднання творчого розвитку з сакральним християнським мистецтвом. Працюючи в царині

образотворчого мистецтва такі педагоги практики, педагоги-філософи своєю педагогічною діяльністю підвищують загальний рівень естетичної культури міста, особливо в сьогоднішніх надскладних умовах. Ці митці на практиці свого життєвого досвіду показують любов до дітей. Вони не байдужі до майбутнього молоді, це педагоги які своїм життям та методом викладання написали в серцях учнів не одну монографію, дисертацію чи докторську. Але ці наукові звершення написані не на папері та захищені перед великою аудиторією, вони написані на скрижалях дитячих сердець, це живі наукові дослідження, жива взаємодія з особистістю яка потребує відчутти подих творчості. Ми повинні усвідомлювати всю важливість для науки таких педагогів практиків, Педагогів з великої літери.

Необхідно підкреслити важливість синергії практичного досвіду та естетичної комунікації в процесі спільної художньої творчості. Якщо ми беремо наприклад методу Рембрандта та втілюємо її в мистецько-педагогічний простір школи, тут варто підкреслити декілька ключових моментів. Рембрандт – великий майстер парадигматичного мистецтва, не застосовує в своїх творчій та педагогічній діяльності певних шаблонів та схем. Він веде з учнями творчий діалог, діалог роздум. У Рембрандта учень був учасником художньої дискусії. Рембрандт не обмежував учнів певним стереотипним шаблонним мисленням, зведенням до відтворення навколишньої реальності. Великий майстер вчив учнів мислити, міркувати, порівнювати намальоване з життям. Сьогодні ж учні не можуть за рідким виключенням, створити щось неповторне та оригінальне. Перше до кого вони звертаються, зазвичай є гаджет. Тому нам так необхідно усвідомити важливість живого творчого діалогу з учнями, діалогу в якому учні своїми роботами спонукають замислитися дорослих. Замислитися над важливістю підвищення естетичної культури, важливістю розвитку художньої уяви, тощо.

Образотворче мистецтво – це шлях до усвідомлення нескінченності творчості взагалі, творчості в любові та через любов. Важливо зрозуміти творчість як творення простору любові та гармонії. Реальності сповненої Істиною, Добром, Мудрістю, Красою, Любов'ю. Майбутнім педагогам потрібно зрозуміти, що творчість – це можливість відкрити перед дитиною світ Істинної краси та любовомудрія, світ справжнього та цінного, важливого та необхідного для життя. Творчість через яку формується гармонійна, врівноважена особистість має відігравати в закладах вищої освіти надзвичайно важливу роль.

Справжня творчість від Бога, оскільки Він є Премудрим Художником всесвіту, Педагогом наших душ. Християнська педагогіка та образотворче мистецтво нероздільно пов'язані тонкою ниточкою, яку намагаються розірвати забуваючи про наслідки. Якщо мистецтво та педагогіка не мають на меті формування в особистості системи християнських цінностей, то таке мистецтво та педагогіку можна за словами К. Ушинського назвати безголовою потворою, заходом без мети. Зрозуміти важливість творчого розвитку майбутнього педагога поза контекстом формування християнського світогляду є просто неможливим. Тоді виникає необхідність чіткого усвідомлення важливості настанов та порад, які дає Боже Слово – Біблія. Скільки часу відводиться на вивчення Святого Письма в контексті професійної підготовки майбутніх вчителів? Відповідь чітко вимальовується перед свідомістю кожного читача. Щоб переконатися в тому, що християнська педагогіка та сакральний живопис необхідні системі сучасної професійної освіти як повітря, проведемо міні опитування зі студентами та поставимо перед ними такі питання: 1. Яка мета творчості? 2. Чи будемо ми творити у вічності? 3. Яке місце займає творчість у контексті вічного життя? 4. Чому християнське мистецтво – це мова Бога? 5. В чому сенс Вашого життя?

Ці п'ять невеличких запитань покажуть важливість того, що ми не можемо забувати про вічність, не маємо права ігнорувати голос неба та забувати про важливість християнського виховання. Більшість людей звикла до фраз на зразок: «ви залиште після себе ваші твори (картини, музику, тощо). Ми не можемо обмежатися подібним стилем мислення та звужувати вічну творчість до суто матеріалістичного способу мислення. Творчість поєднує в собі як світ матеріальний так і світ духовний.

Перед сучасним педагогом поставлене важливе завдання, усвідомити творчість поза досвідом нашого земного перебування. Творчість поза матеріальністю, творчість у вічності. Чи можна повірити в це сучасному педагогу, усвідомити свою безкінечність в творчому сенсі. Кожен з нас – педагогів – повинен своїм життям, словами та способом мислення показати реальність вічності. Реальність поза смертю та тимчасовістю тлінного матеріального світу. Усвідомити дещо більше ніж матеріальну реальність життя обмеженого коротким періодом земного перебування в матеріальному світі. Кожна людина, у своєму житті ставила перед собою питання: «Що буде зі мною після смерті?» Це питання хвилює сучасну студентську аудиторію – майбутніх педагогів. Але проблема в тому, що на нього їм дуже рідко дають християнську відповідь. Відповідь яка буде надихати на творчість та сприяти зростанню любові. Відповідь, яка стверджує, що вічність є, вона реальна, любов є, вона вічна, віра є, вона помічниця творчості, надія є, вона голос любові.

Сьогодні ставить перед сучасним педагогом багато запитань з кожним новим днем, на які можна відповісти керуючись тільки мудрістю даровану Найвеличнішим Художником.

Висновки. Отже, сьогодні вимагає усвідомлення важливості поширення християнських цінностей за допомогою творів сакрального християнського мистецтва в контексті професійної підготовки майбутніх педагогів. Зокрема, звернення саме до царини мистецтва та філософії, надає широкі можливості для подальшого наукового студіювання обраних векторів дослідження.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі. У наших подальших наукових розвідках вважаємо за необхідне приділити пильну увагу важливості дослідження творів сакрального християнського мистецтва України в контексті підготовки майбутніх вчителів початкової школи. Обраний вектор наукових пошуків корелює з практичним розглядом питань якісної професійної підготовки молоді у вишах України, враховуючи ретроспективний естетичний досвід педагогів-митців.

References

1. Новий Завіт з Додатком Псалмів і Притч: Діана (Джордж) Деркач, Еванджел Байбл Транслейторс Енд Міністріс. Луцьк: РТ «МКФ «Християнське життя», 2022. 544 с.
Novyi Zavit z Dodatkom Psalmiv i Prytch [The New Testament with an addition of Psalms and Proverbs] : Diana(Dzhordzh) Derkach (2022). Evandzhel Baibl Transleiters End Ministris. Lutsk: RT «МКФ «Khrystyianske zhyttia» [in Ukrainian].
2. Поліщук О. Художнє мислення: естетико-культурологічний дискурс: Монографія. Київ : Вид. Парапан, 2007. 208 с.
Polishchuk O. (2007). Khudozhnie myslennia: estetyko-kulturolohichniy dyskurs [Artistic thinking: aesthetic and cultural discourse]: Monohrafiia. K.: Vyd. Parapan [in Ukrainian].
3. Царенок А. В. Агонія Звіра. Довід історіософського осмислення агресивних політичних режимів: Монографія. Чернігів, 2022. 111 с.
Tsarenok A. V. (2022). Ahoniia Zvira. Dosvid istoriosofskoho osmyslennia ahresyvnykh politychnykh rezhymiv: Monohrafiia [Agony of the Beast. Experience of historiosophical understanding of aggressive political regimes] : Monograph. Chernihiv [in Ukrainian].

Subbotenco Ilya

ORCID 0000-0003-3314-3377

PhD Student at the Department of languages and methods of their teaching,
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: leonardodavinci7@ukr.net

**SACRED CHRISTIAN ART AND PRACTICAL ORGANIZATION
OF PAINTING LESSONS IN THE CONTEXT OF PROFESSIONAL TRAINING
OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS**

The article analyzes the role and significance of sacred Christian art as an integral component of the spiritual and aesthetic development of the future teacher's personality.

For the first time, scientific research examines the impact of the work of the artist Eduard Krasny and Ilya Subbotenco on the spiritual and aesthetic development of the individual in the context of the professional training of the future teacher.

Attention is focused on the importance of Christian sacred art in the modern extremely complex conditions of the organization of the educational process.

Certain practical aspects of the realization of the creative potential of students' personalities are highlighted. Some ways of creative development of students with the help of works of sacred painting are highlighted. Attention is directed to the importance of introducing works of sacred Christian art into the educational space. Attention is directed to the importance of Christian upbringing and aesthetic development of personality in today's conditions based on the philosophical studies of the researcher A. V. Tsarenok.

***The purpose of the work** is to investigate the influence of works of sacred Christian art, particularly fine art, on the level of spiritual and aesthetic development of personality. To reveal the essential aspects of the synergy of visual and musical arts in the context of training future primary school teachers.*

***The methodological basis of the research** is the theory of synergy, a cultural approach to the consideration of art.*

***The scientific novelty** lies in the fact that for the first time the influence of works of sacred Christian art on the spiritual and aesthetic development of the individual is investigated in the context of the professional training of the future teacher.*

***Conclusions.** The works of Christian sacred art have a positive effect on the individual, form a system of Christian values, and contribute to the harmonization of the inner world of the individual. The practical implementation of the semantics of works of sacred Christian art in the educational and pedagogical space of higher education institutions of Ukraine requires special attention and well-thought-out organization in modern, extremely difficult conditions when it comes to overcoming stress and phobias by means of artistic creativity. In further scientific investigations, we consider it necessary to pay attention to the ambivalent aspects of the influence of the modern visual space on the formation of the aesthetic worldview of the individual.*

***Keywords:** sacred Christian art, professional training of primary school teachers, creativity, personality, spirituality.*

Стаття надійшла до редакції: 30.11.2022

Рецензент – доктор філософських наук, професор М. Б. Столяр